

Szakmai beszámoló
„Országos Levéltár – A Károlyi Kutatócsoport 2018. évi nyilvános
műhelymegbeszélése” c. NKA pályázathoz
(Pályázati azonosító: 204108/01444)

A Károlyi Kutatócsoport 2018. szeptember 10-én tartotta „Hittel és erénnyel, a Károlyiak a történelemben” című rendezvénysorozatának 2018. évi állomását. A workshop és műhelymegbeszélés helyszíne a Károlyi család első birtokközpontja, Nagykároly volt, és az eddigiekhez hasonlóan¹ a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával valósulhatott meg. A rendezvény elsődleges célja a folyamatban lévő kutatások megismerése, valamint a rövid- és középtávú tervek kijelölése volt. A kutatócsoport egy év alatt több új taggal gyarapodott, akik közül néhányan ezen a találkozón mutatták be kutatásukat és részeredményeiket. Az érdeklődők összesen kilenc előadást hallgathattak meg. Az előzetes programhoz képest annyi változás történt, hogy Seres István helyett – aki sajnos nem tudott eljönni – Szöcs Péter Levente tartott előadást.

Kovács Eugen polgármester úr köszöntő szavai után, az első előadó, Mészáros Kálmán a Hadtörténeti Intézet és Múzeum tudományos munkatársa, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem tudományos programjához kapcsolódva a Szatmár és Nagykároly környéki települések katonaállítással foglalkozott a Rákóczi-szabadságharc idején. A kutatás eredményeit a tőle megszokott elhivatottsággal ismertette a hallgatósággal. Bara Júlia a Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Intézetének tudományos munkatársa „A pesti Egyetem utcai Károlyi-palota egykori gyűjteményei” címmel tartott előadásában az épülettel kapcsolatos leltárokat, archív fényképeket és katalógusokat mutatta be. Ma az épület a Petőfi Irodalmi Múzeumnak ad helyet. Az előadó aprólékos módon két fontos tárgykörrel foglalkozott, a lakáskultúrával és a műtárgyakkal. Sárhegyi Tamás – a Pázmány Péter Doktori Iskolájának hallgatója és az MNL Mikes Kelemen programjának résztvevője – előadását „A Károlyiak és az embermentés a vészidőszakban” címmel tartotta, amelyben azt mutatta be, hogy Károlyi György (1871–1954) miként segítette a zsidó származású Kellner család kimenekítését Magyarországról. Az előadó kiemelte, hogy kutatása még nem lezárt és utalt a témában rejlő lehetőségekre.

Zsoldos Ildikó, a Nyíregyházi Egyetem intézetvezetője, „Károlyi István (1845–1907) politikai szerepvállalásai az 1905–1906-os kormányzati krízis idején” című előadásával érkezett az eszmecsere. A téma újszerű megközelítését mutatja, hogy az események mellett megismerhettük Károlyi István politikai identitásának meghatározó jegyeit (temperamentumos, népszerűség-kereső magatartás, hatásos szónok), és politikai konfliktusaival, illetve magánéleti kapcsolataival, különösen fiával, a szintén politikai karriert befutott, és az előző előadásban már említett Károlyi Györggyel. Sávoly Tamás, a Habsburg Ottó Alapítvány igazgatóhelyettese „Károlyi Lajos és fia, Alajos 155 éves pesti palotájának története” című előadása arra világított rá, hogy egy család történetéről milyen sokat elárul a lakhelye. Megtudhattuk, hogy az Ybl Miklós tervei alapján készült palota építésének – amelyet 1863-ban kezdtek el – politikai indítéka volt. Az építkezést végül Alajos fejezte be,

¹ Az NKA 204108/01360. számú pályázatának keretében „A Károlyi család történetének kutatási lehetőségei” címmel tartottuk meg a (még informálisan létező) Károlyi munkacsoport első műhelykonferenciánkat Nyíregyházán 2016. szeptember 19-én. Az itt megbeszéltek alapján jelentette meg az MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára Károlyi Sándor és Barkóczy Krisztina levelezésének második részét (1712–1724), szintén az NKA támogatásával (pályázati azonosító: 204188/00456). A kötet megjelenése adta apropóját a következő rendezvénynek 2017. október 4-én Fehérvárcsurgón, melyet az „Országos Levéltár – Károlyi konferencia megrendezése Fehérvárcsurgón” c. NKA pályázat (Pályázati azonosító: 204108/01407) segítségével sikerült megrendezni. Ezen a rendezvényen alakult meg formálisan is a Károlyi Kutatócsoport, melyet az MNL hivatalosan befogadott.

apja elképzeléseivel teljesen ellentétes eredménnyel. Az előadás második felében a palota hét történeti korszakát ismerhette meg a hallgatóság. Laczlavik György előadásában arra tért ki, hogy a Károlyi-levéltár viszonylagos forrásbősége ellenére is nehézségekbe ütközik a Károlyiak 18. századi birtokgazdálkodásának feltárása. Ennek okai között a levéltár többszöri átrendezése is szerepel, ami sokszor az összetartozó iratok szétszóródását eredményezte. A kutatócsoport vezetője, az alkalmat kihasználva, röviden beszámolt az elmúlt időszakban végzett tevékenységekről is. Említést tett a fehérvárcsurgói Károlyi-kastély manzárdszobájában a közeljövőben nyíló kisebb kiállításról, mely a Károlyi József Alapítvány és a Magyar Nemzeti Levéltár együttműködésében valósul meg. A kiállításhoz több tárgyat is kölcsönöztek az MNL OL-tól, többek között a Károlyi Sándor és Barkóczy Krisztina kettős ősfáját, amelynek reprodukcióját² a workshop résztvevői a helyszínen is megtekinthették. Ezután Avar Anton, az MNL OL főlevéltárosa vázolta ennek az ősfának a kutatási lehetőségeit. A családfa vizsgálata során címertani és genealógiai megfigyeléseket tett, hipotéziseket állított fel és hangsúlyozta, hogy további kutatások szükségesek. Jelen tudásunk szerint a kettős ősfá valószínűleg 1712 körül keletkezhetett, amikor a család megkapta a grófi címet. Egy 1728-as leltár szerint Barkóczy Krisztina nagykárolyi szobája falát díszítette. Fazekas Rózsa, a Nyíregyházi Egyetem tanára „Károlyi György és a debrői uradalom megszerzése (1840–1856)” című előadásában kiemelte, hogy jelenleg folyó kutatásainak célja, hogy a Károlyi György szerzeményi birtokaira vonatkozó iratokat összegyűjtse és feldolgozza. A birtokok közül elsőként a debrői uradalmat választotta. Véleménye szerint Károlyi Sándor után György gróf a legnagyobb birtokszerző a családban: 1834-ben megvásárolta a csurgói, 1847-ben a debrői, 1859-ben a sőregi, végül 1862-ben a mácsai uradalmat. Birtokgyarapításának célja, hogy szebb jövőt teremtsen családjának és megvédje őket az elszegényedéstől. Egy érdekes adalékot is megtudhattunk az előadásból, mégpedig azt, hogy a debrői uradalom kapcsán tett lépések jól árnyalják Károlyi György és titkára, Bártfai László közötti kapcsolatot, mély barátságot. A második napi szakmai út előkészítéseként a Szatmárnémeti Megyei Múzeum igazgatója, Szócs Péter Levente, Erdőd váráról tartott ismertető előadást, a vár régészeti ásatásairól készült képi beszámolóval zárva az előadások sorát.

A kifejezetten jó hangulatú műhelybeszélgetés során rövid távú feladatok is megfogalmazódtak: saját honlap készítése és szerkesztése, melyen az eddigi eredmények összegyűjtése és publikálása mellett meg kell, hogy jelenjen a Károlyi család története, a kutatócsoport tagjainak bemutatása, levéltári anyag ismertetése, kutatási segédletek stb. Felmerült önálló forráskiadvány illetve tanulmánykötet kiadásának lehetősége is. Azt is elhatároztuk, hogy az MNL OL a Károlyi levéltár anyagának minél mélyebb szintű feltárásával segíti a kutatócsoport munkáját. Tervezzük azt is, hogy több, már működő kutatócsoporttal is felvesszük a kapcsolatot. Körvonalazódott a következő találkozó helyszíne is, ahová remélhetőleg még több Károlyi-kutató fog eljönni, együttgondolkodni a család múltjának feltárásáról, a további kutatási lehetőségekről.

2018. október 19.

Laczlavik György

² A reprodukció elkészítését, illetve a nagyméretű eredeti digitalizálását a 204108/01407 azonosító számú NKA pályázat támogatása tette lehetővé.